

DIE PROBLEEM VAN KOMMUNIKASIE IN DIE GODSDIENSONDERRIG
AAN DIE HEDENDAAGSE KIND

deur

ANDRIES JACOBUS VAN DEN BERG

B.A., B.Ed.

Verhandeling voorgelê ter gedeeltelike voldoening aan
die vereistes vir die graad

MAGISTER EDUCATIONIS

in die

Fakulteit Opvoedkunde

aan die

Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Studieleier: Prof. dr. B.C. Schutte

POTCHEFSTROOM, 1978

DANKBETUIGING

By die voltooiing van hierdie studie is dit vir my 'n diep behoefte van die hart om 'n woord van dank uit te spreek teenoor almal wat bygedra het om dit moontlik te maak.

'n Besondere woord van dank aan u, my hooggeagte studieleier, prof. dr. B.C. Schutte vir u hulp en leiding. Dit was vir my 'n groot voorreg om onder u bekwame leiding en wetenskaplike deeglikheid hierdie studie te kon voltooi. U vriendelikheid en entoesiasme, u skerpsinnigheid en spitsvondigheid, u kundigheid en insig was vir my 'n besieling en 'n aansporing van onskatbare waarde. Baie dankie mev. Schutte vir die vriendelike ontvangs en die verversings tydens die tydige en ontydige besoeke.

Aan Etra en Rico wat met soveel liefde, opoffering en volgehoue ondersteuning tuis dit vir my moontlik gemaak het om hierdie studie te voltooi, is ek groot dank verskuldig.

Graag betuig ek my dank teenoor die personeel van die biblioteek van die PU vir CHO vir die welwillende diens wat hulle gelewer het.

Teenoor mnr. H.J. Hurn vir sy volgehoue aanmoediging en ondersteuning betuig ek graag my hartlike dank.

Baie dankie aan mev. C.W. du Toit wat die tikwerk op uiters bewaam wyse hanteer het.

Baie dankie aan mev. D. Maree vir haar hulp met die taalkundige versorging.

Bowe al: My lof en dank aan die Here vir al sy genade.

Potchefstroom

Desember 1978

INHOUD

Bladsy

HOOFSTUK 1

PROBLEEMSTELLING, TAAKSTELLING, METODE VAN BENADERING EN TERREINVERKENNING

1.	INLEIDEND	1
2.	PROBLEEMSTELLING EN TAAKSTELLING	3
3.	METODE VAN BENADERING	6
4.	TERREIN VERKENNING	7

HOOFSTUK 2

DIE BEGRIP KOMMUNIKASIE EN DIE WESE DAARVAN IN DIE LIG VAN DIE SKRIF

1.	INLEIDEND	12
2.	DIE PLEK VAN KOMMUNIKASIE	13
2.1	Die plek van kommunikasie by die individu	13
2.2	Die plek van kommunikasie in die samelewing	14
2.3	Die plek van kommunikasie in die vakwetenskap	15
3.	DIE BEGRIP KOMMUNIKASIE	15
3.1	Die betekenis van die woord kommunikasie	15
3.2	Wat hier met die woord kommunikasie bedoel word	18
3.3	Woorde wat as sinoniem met die woord kommunikasie gebruik word	20
3.4	Kommunikasie as 'n biologiese, logiese, psigologiese of teologiese probleem	21
3.5	Kommunikasie "tussen", "aan" en "van"	23

	Bladsy	
3.6	Tipes kommunikasie	24
3.6.1	Tipes kommunikasie onderskei volgens die wyse waarop die gebeure verloop	24
3.6.1.1	Direkte of indirekte kommunikasie	24
3.6.1.2	Wederkerige of eensydige kommunikasie	25
3.6.1.3	Privaat of openbare kommunikasie	25
3.6.2	Tipes kommunikasie volgens die indeling van Jaspers	26
3.6.2.1	Algemeen verstandelike kommunikasie	26
3.6.2.2	Geestelike kommunikasie	26
3.6.2.3	Vitale kommunikasie	26
3.6.2.4	Eksistensiële kommunikasie	27
3.7	Definisie van kommunikasie	27
4.	DIE DOEL VAN KOMMUNIKASIE	31
5.	DIE HEILIGE SKRIF EN DIE WESE VAN KOMMUNIKASIE	33
5.1	Geen klinkklaar antwoorde moet in die Skrif verwag word nie	33
5.2	Die grond van kommunikasie	33
5.3	Die skepping van die mens	34
5.4	Die skeppingsopdrag	34
5.5	Die sondeval	35
5.5.1	Die verleiding	35
5.5.2	Die gevolge van die sondeval	37
5.6	Die moontlikheid tot kommunikasie in Christus herstel	39
5.6.1	God wil met die mens kommunikeer	39
5.6.2	Die herstel deur die koms van Christus	39

	Bladsy	
5.7	Kommunikasie en liefde	40
5.8	Kommunikasie is die werk van God self	41
5.9	Die wetenskap en die Bybel	42
6.	DIE KOMMUNIKASIEHANDELING	43
6.1	Kommunikasie is 'n reeks onderling verbonde handeling	43
6.2	Die samestellende dele van die kommunikasie=handeling1	44
6.3	Die "elemente" van die kommunikasiehandeling	45
6.3.1	Die kommunikator	45
6.3.2	Die boodskap	47
6.3.3	Kommunikasiemiddels	48
6.3.3.1	Primêre kommunikasiemiddels	48
6.3.3.2	Sekondêre kommunikasiemiddels	49
6.3.3.3	Tersiêre kommunikasiemiddels	50
6.3.4	Kommunikasietekens en -simbole	51
6.3.5	Die ontvanger	53
6.3.6	Die reaksie	54
6.3.6.1	Waarneembare en nie-waarneembare reaksie	54
6.3.6.2	Reaksie die gevolg van die verwerking van die boodskap	55
6.3.6.3	Die reaksie kan intellektueel en/of emosioneel wees	56
6.3.6.4	Faktore wat die reaksie bepaal	57
6.3.6.5	Beïnvloeding	61
6.4	Ontvanklikheid	62

HOOFSTUK 3

DIE ONDERWYSER AS KOMMUNIKATOR EN DIE INHOUD VAN
KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG

1.	INLEIDING	64
2.	DIE ONDERWYSER AS KOMMUNIKATOR	64
2.1	Hy moet 'n gelowige wees	66
2.2	Hy moet 'n vakkundige wees	68
2.3	Hy moet pedagogies deeglik toegerus wees	72
2.4	Hy moet die kind ken en verstaan	73
2.5	Hy moet 'n student bly	75
2.6	Hy moet die vak en die kind korrek benader	77
2.7	Hy moet bewus van sy oortuigingsroeping wees	79
2.8	Hy moet entoesiasme besit	79
2.9	Slotopmerking	80
3.	DIE INHOUD VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG	81
3.1	Die huidige inhoud van Godsdiensonderrig	82
3.2	Die vereistes waaraan die inhoud vir kommunika- sie in Godsdiensonderrig moet voldoen	84
3.2.1	Die inhoud moet 'n bepaalde doel hê	85
3.2.2	Deur die inhoud moet die Bybel aan die kind gebring word soos God dit bedoel het	85
3.2.3	Die Bybel self as die bron van die leerstof	86
3.2.4	Die insluiting van buite-Bybelse leerstof	87
3.2.5	Die inhoud moet volgens 'n bepaalde plan gerangskik word	91
3.2.5.1	Die beginsei van kronologie	91
3.2.5.2	Die beginsei van rangskikking in uitbreidende sirkels	92

3.2.5.3	Rangskikking volgens kerkjaar	93
3.2.5.4	Rangskikking volgens onderwerpe	93
3.2.6	Die inhoud moet by die eise van die kind aanpas	94
3.3	Samevattend	96

HOOFSTUK 4

DIE HEDENDAAGSE KIND: DIE MAG EN DIE ONMAG VAN DIE MENS
EN DIE INVLOED DAARVAN OP DIE KIND EN SY MILIEU

1.	INLEIDEND	98
1.1	Kennis van sy milieu is noodsaaklik vir kommunikasie met die kind	98
1.2	Taakstelling	99
1.3	Terreinverkenning	100
1.4	Die probleem van veralgemening	101
1.5	Onderlinge samehang van kenmerke	102
2.	DIE TEMPO VAN VERANDERING	103
3.	DIE MAG VAN DIE MENS	105
3.1	Die skeppingsopdrag en die huidige magsbelewing	105
3.2	Die mag van die wetenskap	107
3.3	Die mag van die tegniek	109
3.4	Die mag van meganisasie en organisasie	112
3.5	Die mag van kommunikasiemedia	113
3.6	Die mag van welvaart	116
3.7	Vryheid en gesag	118
4.	DIE ONMAG VAN DIE MENS	120
4.1	Die onmag van wetenskap en tegniek	121
4.2	Die onmag van meganisasie en organisasie	125

		Bladsy
4.3	Die onmag in die bevolkingstoename	130
4.4	Die onmag in menseverhoudinge	132

HOOFSTUK 5

DIE HEDENDAAGSE KIND: DIE INVLOED VAN SEKULARISASIE, SEKULARISME EN ENKELE ANDER FAKTORE OP DIE KIND EN SY MILIEU

1.	SEKULARISASIE EN SEKULARISME	139
1.1	Die betekenis van die woorde	139
1.1.1	Sekularisasie	139
1.1.2	Sekularisme	140
1.2	Die sekulariserende invloed van wetenskap en tegniek	141
1.3	Die sekulariserende invloed van die industriële samelewing	143
1.4	Die sekulariserende invloed van die kommunikasiemedia	145
1.5	Staatkundige en politiese sekularisasie en sekularisme	147
1.6	Sekularisasie en die gesinslewe	149
1.7	Sekularisasie en vryheid en gesag	151
1.8	Sekularisasie en sedelike norme	152
1.9	Sekularisasie en die sosiale lewe	154
1.9.1	Vervreemding en vereensaming	155
1.9.2	Permissiwiteit	156
1.9.3	Egskeidings en huweliksontrou	157
1.9.4	Gebrek aan vriendskap en liefde	158
1.9.5.	Die styllose lewenswyse	158

1.9.6	Die soeke na geluk	159
1.9.7	Verminderde invloed van die kerk	160
1.10	Sekularisasie en letterkunde, kuns en vermaak	161
1.10.1	Die rolprent	161
1.10.2	Toneelkuns	161
1.10.3	Skilder- en beeldhoukuns	162
1.10.4	Moderne musiek	162
1.10.5	Letterkunde	163
2.	DIE HEDENDAAGSE ALGEMEENHEID	164
3.	DIE SOEKE NA SIN	167
3.1	Inleidend	167
3.2	Vroeëre benaderingswyses	168
3.3	Die Positivisme	169
3.4	Die dialektiese Materialisme	169
3.5	Ewolutionisme	170
3.6	Die Twintigste-eeuse strominge	171
3.6.1	Hernude soeke na sin	171
3.6.2	Nihilisme	171
3.6.3	Die toekomsbewussyn	173
3.6.4	Die sogenaamde neutrale wetenskap en opvoedkunde	173
4.	DIE KERK IN DIE WERELD VAN VANDAG	174
4.1	Aanslae uit alle fronte	174
4.2	Verlies aan funksie en prestige	175
4.3	Algemene afvalligheid en onverskilligheid	176
4.4	Aanpassingspogings binne die kerk	177
4.5	Ligpunte in die duisternis	178
5.	SLOTOPMERKING	179

HOOFSTUK 6

SINVOLLE KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG

1.	INLEIDEND	181
2.	DIE AARD VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG	182
3.	DIE DOEL VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG	185
3.1	Die oordra van kennis	186
3.2	Konfrontering met die feite	188
4.	FAKTORE WAT KOMMUNIKASIE BEÏNVLOED	192
4.1	Die grondliggende faktor	193
4.2	Fisieke en fisiologiese faktore	193
4.3	Eksterne faktore	193
4.4	Geestesgesteldheid	194
4.5	Eietydse faktore	195
5.	ONDERWYSMETODES EN -BEGINSELS	196
5.1	Die vertelmetode	198
5.2	Die vraag-en-antwoordmetode	201
5.3	Die gesprekvorm	202
5.4	Selfwerkzaamheid	205
5.5	Die eksemplariese lesvorm	208
5.6	Ander metodes	209
6.	DIE AANBIEDING VAN DIE LES	209
6.1	Die inleidingsfase	211
6.1.1	Aansluiting	211
6.1.2	Motivering	214
6.2	Die aanbiedingsfase	215
6.3	Die toepassingsfase	217

	Bladsy
6.3.1	Die samevatting 217
6.3.2	Die toepassing 218
6.4	Leerlingaktiwiteit 219
6.4.1	Skriftelike werk 219
6.4.2	Illustrasies 220
7.	DIE PLEK EN GEBRUIK VAN DIE BYBEL TYDENS DIE LES 221
7.1	Die plek van die Bybel tydens die les 221
7.2	Die gebruik van die Bybel tydens die les 222
8.	DIE KLASATMOSFEER EN DISSIPLINE TYDENS DIE GODSDIENSLES 224
9.	HULPMIDDELS 226
9.1	Wat hulpmiddels is 226
9.2	Die aanskouingsbeginsele 227
9.3	Die gebruik van hulpmiddels in die Bybel 228
9.4	Die beskikbaarheid van hulpmiddels in skole 230
10.	GEWYDE SANG 231
11.	METING 232
12.	GEVARE BY DIE BENADERING TYDENS DIE KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG 233
12.1	Kinders uit nie-Christelike gesinne moet anders benader word 233
12.2	Intellektualisme 234
12.3	Subjektivisme 235
12.4	Moralisme 235
12.5	Estetisme 236
12.6	Biblisisme 237
12.7	Allegorie 237

	Bladsy
12.8 Die rasionalisties-modernistiese benadering	238
13. ENKELE VERDERE ALGEMENE RIGLYNE	239
13.1 Jesus die lewende Christus	239
13.2 Die Godsbeeld	240
13.3 Godsdienstige belewing	241
13.4 Geestelike vorming	242
13.5 Indiwidualisering	243
13.6 Sonde	244
13.7 Godsdiensoonderrig moet lewensgerig wees	244
14. SAMEVATTEND	248

HOOFSTUK 7

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKING EN AANBEVELINGS VIR VERDERE ONDERSOEK

1. DIE SENTRALE PLEK EN ROL VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG	250
2. DIE PROBLEEM VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENS=ONDERRIG	251
3. DIE ONDERWYSER EN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENSONDERRIG	254
4. DIE INHOUD VAN KOMMUNIKASIE IN GODSDIENS=ONDERRIG	255
5. DIE HUIDIGE VERANDERDE MILIEU EN SITUASIE VAN DIE KIND	256
5.1 Meerdere kennis	257
5.2 Veranderde milieu	258
5.3 Veranderde geestelike gesteldheid	259

	Bladsy
6. AANSLUITINGSGELEENTHEDE BY DIE HEDENDAAGSE KIND	261
7. ENKELE VERDERE OPMERKINGS	263
8. SAMEVATTING	264
9. AANBEVELINGS VIR VERDERE ONDERSOEK	265
 BIBLIOGRAFIE	 267
 ABSTRACT	 278